

HYT:n jäsenlehti

HUART Member bulletin

4/2016

**Hämäret
tekijänoikeudet
| 8**

**Info for
early-stage
researchers | 12**

**Unisport
kausikortti
jäsenille
ilmaiseksi | 15**

**Vuosi on lopullaan
- mitä siitä jää käteen | 12**

JULKAISIJA:
Helsingin yliopiston
tieteentekijät
/ Forskarföreningen vid
Helsingfors universitet ry
/ The Helsinki University
Association of Researchers
and Teachers (HUART)

PL 53 (Fabianinkatu 28)
00014 Helsingin yliopisto

TIEDOTUSVASTAAVA/
PÄÄTOIMITTAJA:
Mari Siirainen
hyt-tiedotus@helsinki.fi

ULKOASU:
Antti E. P. Lehtinen

TAITTO:
Gritten Naams

KANNEN KUVA:
Gritten Naams

Tietoa jäseneksi
liittymisestä ja
osoitteenmuutokset:
hyt-toimisto@helsinki.fi

PAINOPAIKKA:
Unigrafia Oy

KOTISIVU:
www.helsinki.fi/jarj/hyt

HYT FACEBOOKISSA:
[www.facebook.com/
HelsinginYliopiston-
Tieteentekijat](http://www.facebook.com/HelsinginYliopiston-Tieteentekijat)

HYT TWITTERISSÄ:
@HytHuart

ISSN 2343-189X (verkkoversio)

ISSN 2343-1881 (printtiversio)

Sisältö

3 - Päivitä yhteystietosi | Update your
contact information

4 - Puheenjohtajan palsta

7 - Pääluottamusmiehen palsta

8 - Info and discussion for early-stage
researchers

12 - Hämärät tekijänoikeudet

14 - Sign a petition!

15 - Unisport etu jäsenille | Members
benefit to Unisport

Päivitä yhteystietosi!

Nyt kun yliopistossa moni asia on muuttunut, jokaisen kannattaa käydä tarkistamassa Tieteentekijöiden liiton jäsenrekisterissä olevat tietonsa. Jos nimesi, kotiosoitteesi, työosoitteesi, puhelinnumerosi tai sähköpostiosoitteesi muuttuvat, voit muuttaa niitä liiton nettisivujen kautta: www.tieteentekijoidenliitto.fi klikkaamalla sivun oikeasta yläkulmasta [eAsiointi](#). Toiminnon käyttämiseen tarvitset verkkopankkitunnukset. Samalla voit varmistaa, että jäsenmaksut on maksettu.

Jos taas työpaikkasi yhteystiedot tai nimikkeesi ovat muuttuneet tai jos olet muuttamassa ulkomaille tai jäämässä eläkkeelle, ota yhteyttä liiton jäsensihteriin Marsa Nyqvist-Hämäläiseen, marsa.nyqvist@tieteentekijoidenliitto.fi.

Huom. 1! HYTin jäsenlehden kolmosnumeroa palautui ennätysmäisen paljon toimistolle. Tällainen teettää vahtimestareilla ja muilla postinjakajilla ylimääräistä työtä, joten päivittämällä jäsentietosi helpotat heidän tilannettaan.

Huom. 2! Tieteentekijöiden liiton aikakauslehti Acatiimi tulee kotiosoitteeseen, mutta HYTin jäsenlehti tulee siihen osoitteeseen, johon haluat.

Update your contact information!

Now that many things have changed in the university, each and everyone should check her/his own membership data in the membership register of the FUURT. If your name, home address, office address, telephone number(s) or e-mail address change, you can update your information at Union's web site at: www.tieteentekijoidenliitto.fi by clicking the [eAsiointi](#) at the right corner of the site. The use of this activity requires eBanking identifiers. Unfortunately this service is only running in Finnish. But once you are there, please check that your membership fees have been paid.

If then your office address or your title have changed, or if you are moving to abroad or retiring from the working-life, please take contact to the membership secretary of the Union, Ms Marsa Nyqvist-Hämäläinen, marsa.nyqvist@tieteentekijoidenliitto.fi. The same applies if you want to subscribe the HUART Bulletin to your home address.

N.B.1! The issue 3/2016 of the HUART Bulletin was posted in mid-November. A record-high amount of the bulletin was returned to our office. This means extra work for porters or other who take care of the mail delivery. Thus, through updating your membership data you can ease their work load.

N.B.2! The periodical of the FUURT, Acatiimi, comes automatically to the home address, but the HUART bulletin to the address you have chosen.

Puheenjohtajan palsta

Tapani Kaakkuriniemi

Vuosi on lopullaan — mitä siitä jää käteen

Vuosi 2016 alkaa olla paketoitua varten valmis. Mitä siitä jää käteen? Kysymykseen voi hakea vastauksia monin eri tavoin, monilta eri tasoilta. Kun katson asiaa tieteenekijöiden perspektiivistä, loppusaldo voisi näyttää vaikkapa tältä.

Työnantaja- ja työntekijäpuolen suhteet eivät ole olleet parhaalla tolalla, vaan jonkinlainen kyräily ja haluttomuus allekirjoittaa jo neuvoteltuja sopimuksia ovat olleet tyypillisiä toimintamalleja – tällä kertaa etenkin työnantajapuolella. Kilpailukyky- eli kiky-sopimuksen myötä työehtosopimusta jatkettiin vuodella. Kaksi keskusjärjestöä, SAK ja STTK, saivat jäsenjärjestönsä vaivoin kannattamaan sopimusta, mutta Akava ilmoitti heti kättelyssä olevansa tyytyväinen siihen. Kiky-sopimus on siitä poikkeuksellinen, että palkansajilla teetetään 24 tuntia vuodessa ilmaista työtä. Hallitus uhkasi säädättää eduskunnalla ”pakkolakeja”, mutta perui ne kuitenkin. Se perusteli sopimusta kahdella väittämällä – että ilman talouden kasvua ja teollisuuden toimivuutta edessä on katastrofi, ja että sopimus johtaa ta-

louskasvun vauhdittumiseen ja kasvuun. Työttömien ”aktivointi” työnhakuun herätti paljon keskustelua ja ristiriitaisia kommentteja.

Vuoden varrella on nähty joitakin kummallisia kampaatusyrityksiä, esimerkiksi se, että Sivistystyönantajat lähetti yliopistoille ja muille oppilaitoksille jäsentiedotteen, jossa suositeltiin tekijänoikeuslausekkeen lisäämistä kaikkiin solmittaviin työ sopimuksiin, niin että aikaan saatujen teosten «kaikki taloudelliset oikeudet, mukaan lukien muuntelu oikeus ja luovutus oikeus toiselle, siirtyisivät työnantajalle ja säilyisivät tällä työsuhteen päätyttyä ilman eri korvausta». Tämä saatiin liittotasolla jos nyt ei kumotuksi, ainakin pysäytetyksi toistaiseksi. Saa nähdä, nostetaanko tämä uudelleen esille joskus.

Elämää, myös työelämää on HYTin jäsenillä muuallakin kuin Helsingin yliopistossa. Työpaikasta riippuen tilanteet ovat erilaisia, mutta valitettavan paljon kaikkia akateemisia asiantuntijatehtäviä kurittavat samat voimat: rahoituksen leikkaaminen, määräraikaisten työsuhteiden yleistyminen, vuotuistyömäärän kasvattaminen ja uhka työtehtävien siirtämisestä yksityisille yrityksille.

Helsingin yliopiston sisällä massiivinen työväen vähennys oli tietysti ilmiö, joka ei heti unohdu. Lähes tuhat yliopistolaista on lähtenyt tai lähдös-sä pois työyhteisöstä. Irtisanottujen pisimmät irtisanomisajat ovat jo päättyneet. Aikaistetulle eläkkeelle lähtijöistä kaikki eivät ole vielä lähteneet, vaan heillä on enimmillään ensi vuosi aikaa. Mutta koska siitä on puhuttu ja kirjoitettu monella foorumilla vuoden mittaan, ei siitä tässä sen enempää.

Hallintotehtävät laitettiin uuteen järjestykseen, laitoksilta ja oppiaineista otettiin nimikkoihmiset pois jonnekin ”yliopistopalveluihin”, ja henkilökunnan syksy onkin kulunut kysellessä, kuka mahtaisi hoitaa minkäkin pienen, mutta tärkeän asian, kun osaavat ihmiset vietiin muualle. Toivottavasti tähän tulee jonkinlainen selko ja järjestys vuoden 2017 alussa.

Kandidaatti-, maisteri- ja tohtoriohjelmien johtoryhmiä on kampuksilla koottu, ja tämän lehden tullessa painosta niistä on ehkä jo tehty päätökset. Valitettavasti niitä koottaessa henkilökunta on taas jaettu kahteen koriin: niihin, joiden työsuhde on vakituinen ja niihin, joilla se on määräaikainen. Vain ensinmainittuun ryhmään kuuluva voidaan valita puheenjohtajaksi. Mutta sellaistaakin on kuulunut, että ryhmien jäseniltäkin edellytetään työsuhdetta, joka kestää koko nelivuotisen toimikauden yli. Sellainen on kohtuuton vaatimus.

JUKOn luottamusmiesvaalit yliopistolla pidettiin lokakuussa. Oikeastaan on harhaanjohtavaa puhua vaaleista silloin kun ei tarvinnut äänestää mistään. Ehdokkaita nimittäin asetettiin vähemmän kuin oli paikkoja täytettävänä, ja etenkin varaluottamusmiehiä piti etsiä kissojen ja koirien kanssa. Jos suunta jatkuu samana, meillä tulee olemaan seuraavalla kerralla, syksyllä 2018, vielä suurempia vaikeuksia saada luottamusmieskiintiö täyteen. Varaluottamusmiehet kyllä löydettiin sinnikkäästi esimmällä, mutta HYT joutui luovuttamaan keskustakampuksella yhden täyttämättä jääneen varsinaisen luottamusmiespaikan lehtoriliitolle, joilla oli ehdokkaita yli tarpeen. Heidän jäsenensä ovat pääosin vakinaisissa työsuhteissa.

Kyselin noin viideltäkymmeneltä HYTin jäseneltä halukkuutta varaluottamusmiehen tehtävään, ja kieltäytymisen syyt olivat aika lailla ennalta arvatavissa. Oli sellaisia, jotka vetosivat lyhyeen työsuhteeseen, samoin muutama halukas jouduttiin diskamaan, koska he eivät olleet työsuhteessa yliopistoon. Odotettua enemmän oli sellaisia, jotka kertoivat, että uudehkon työtehtävän aiheuttama tekemisen kaaos vaatii niin paljon keskittymistä, ettei luottamusmies tehtävä enää mahdu siihen sekaan. Työtahdin kiristyminen näkyy siis näissäkin tilanteissa.

Joudummeko lähivuosina miettimään, onko luottamusmiesjärjestelmä ylipäänsä yliopiston akateemiselle henkilöstölle mielekäs toimintamuoto? Toivottavasti tähän ei jouduta. Nyt kun Helsingin yliopistossa kipeät henkilöstöleikkaukset on tehty, ajat ovat hiljaksen rauhoittumassa ja luottamusmiesten (ja -naisten) tehtävät normalisoitumassa. Tehtävien sisällön puolesta luottamusmiehen tehtävää ei siis kannata pelätä eikä ehdokkaaksi ryhtymistä arastella.

Vuoden varrella on nähty joitakin kummallisia kamppailusyrityksiä, esimerkiksi se, että Sivistystyönantajat lähetti yliopistoille ja muille oppilaitoksille jäsentiedotteen, jossa suositeltiin tekijänoikeuslausekkeen lisäämistä kaikkiin solmittaviin työ sopimuksiin.

Jos sinulla, hyvä lukija, on valokuvia HYAn/HYTin menneiden vuosien toiminnasta tai jostakin tilanteista, jossa esiintyy yhdistyksen jäseniä, ota yhteyttä HYTin toimistoon. Niitä tarvittaisiin historiakirjan ulkoasun visualisoinnissa.

Tehtävänimikkeet: Marraskuun lopun jäsenrekisteritarkastelun perusteella HYTin jäsenten tavallisimmat tehtävänimikkeet ovat

1. tutkijakoulutettava/nuorempi tutkija
3. yliopistonlehtori
4. tutkijatohtori
5. tutkija, erikoistutkija yms.

Lisäksi apurahatutkijoita on paljon, mutta kaikki apurahalla olevat eivät ole ilmoittaneet nimikettä itselleen, joten heidän lukumääränsä jää sormituntuman ja valistuneiden arvausten varaan. Heitä on eniten keskustakampuksella.

Nyt kun yliopiston työtehtävien nimejärjestelmää on muuteltu, olisi erittäin tärkeää, että jokainen kävisi Tieteentekijöiden liiton sivulla tarkistamassa tietonsa ja päivittämässä ne.

HYT 50 vuotta: Helsingin yliopiston assistenttiyhdistys perustettiin keväällä 1967, siis samoihin aikoihin, jolloin ns. everstijuntau kaappasi vallan Kreikassa, Pentti Saarikoski julkaisi kirjan Aika Prahaassa, The Rolling Stones oli kiertueella Euroopassa ja kun Elvis Presley ja Priscilla Beaulieu menivät naimisiin Las Vegasissa. Maailmassa tapahtui siis monella taholla ja monella tasolla.

Vuonna 1967 perustettu Helsingin yliopiston assistenttiyhdistys on nykyisin nimeltään Helsingin yliopiston tieteenekijät, ja se on päättänyt teettää historiakirjan vaiheistaan. Tuo kirja julkistetaan 50-vuotisjuhlassa 27.4.2017. Siitä tullaan informoimaan ensi vuoden puolella tarkemmin.

Jos sinulla, hyvä lukija, on valokuvia HYAn/HYTin menneiden vuosien toiminnasta tai jostakin tilanteista, jossa esiintyy yhdistyksen jäseniä, ota yhteyttä HYTin toimistoon. Niitä tarvittaisiin kirjan ulkoasun visualisoinnissa.

HYT vuonna 2017 toimii uusin voimin. Kun tätä lehteä taitettiin, syyskokous oli vielä pitämättä ja sen henkilövalinnoista ei ollut tietoa. Joka tapauksessa hallituksen erovuoroiset jäsenet vaihtuvat, kuten myös puheenjohtaja. Kiitän lämpimästi, että olette sietäneet minua ja kirjoituksiani parin viime vuoden aikana. •

Väistyvä HYTin puheenjohtaja
Tapani Kaakkuriniemi
Kuva: Tommi Kokkonen

Päälouottamusmiehen palsta

Tiina Niklander

Tämä kaksivuotinen luottamusmieskausi päättyy nyt vuoden vaihteessa ja tammi-kuusta alkaa sitten seuraava kaksivuotiskausi. Päälouottamusmiehet eivät tässä välissä vaihdu, mutta luottamusmiehissä on paljonkin muutoksia. Meilahdessa aloittaa myös upouusi varapäälouottamusmies. Tähän asti Meilahdella on hoidettu Kumpulasta käsin, mutta seuraavalla kaudella Meilahdessa on siis oma varapäälouottamusmies ja 2 luottamusmiestä. Meilahden luottamusmiehistä kukaan ei ole HYTin tai Tieteentekijöiden liiton jäsen, mutta koska kaikki luottamusmiehet edustavat kaikkia JUKOlaisia, niin Meilahdessa työskentelevät henkilöt voivat jatkossa ottaa yhteyttä joko Meilahden omiin luottamusmiehiin tai päälouottamusmieheen.

YPAn ja irtisanomiskierroksen jälkeen yliopisto jatkaa muutosohjelmaansa tulevinakin vuosina. Tällä hetkellä (marraskuussa) on vielä auki, yhtiötetäänkö tila- ja kiinteistöpalvelut vai ei. Hallitus on jo päättänyt, että laitokset nykymuodossaan lakkautetaan vuoden 2017 lopussa. Juuri nimetty työryhmä selvittää ensi keväänä myös erillislaitosten tilannetta ja asemaa yliopiston organisaatiossa. Näillä organisaatiomuutoksilla on myös heijastusvaikutuksia yliopiston johtosääntöön, joten sitäkin on vuoden 2017 aikana muutettava.

Määräaikaisissa työsuhteissa olevia jäseniä on syytä muistuttaa siitä, että pitkä määräaikaisuusketju voi työlain mukaan olla osoitus työnantajan pysyvistä työvoimantarpeesta ja näin ollen työsuhteenkin pitäisi olla toistaiseksi voimassaoleva. Näitä neuvotteluja käydään aina silloin tällöin yksittäisten työntekijöiden kohdalla ja joskus työnantaja tämän

jopa myöntää ja toteaa työsuhteen toistaiseksi voimassaolevaksi. Jos pitkä määräaikaisuudesta koostuva työsuhte on päättymässä, niin kannattaa ainakin tarkistaa liitosta tai päälouottamusmieheltä tästä mahdollisuudesta eikä vain hiljaisesti antaa työsuhteen päättyä.

Ensi keväänä pitäisi olla vuorossa työehtosopimuksessa sovittu henkilökohtaista suoriutumista koskeva arviointikeskustelu. Ihan hirvittävän suuria odotuksia tasokorotuksesta ei näihin keskusteluihin kannata ladata, koska työnantajan palkankorotusvara on suhteellisen pieni. Kannattaa kuitenkin muistaa, että työnantajan tulisi korottaa suoriutumistasoa silloin, kun henkilön suoriutuminen on aidosti parantunut, eikä vedota rahanpuutteeseen.

Erityisesti nuoremmat tutkijat / tohtorikoulutettavat eivät useinkaan ehdi mukaan näihin joka toinen vuosi pidettäviin suoriutumista koskeviin arviointikeskusteluihin. Heidän osallaanhan työn vaatavuustaso nousee vuoden parin välein ja aina vaatitason noustua pitäisi suoriutumista tarkastella uudelleen puolen vuoden sisällä nostosta. Palkka sii voisi hyvällä tuurilla nousta jopa kaksi kertaa jonain vuonna: ensin vaatitason korotus ja sitten myöhemmin henkitason korotus. Näin toki tapahtuu harvoin, mutta työehtosopimuksen mukaan tuo henkilökohtaisen suoriutumisen tarkastelu pitää tehdä.

Joulun aikaan ja vuodenvaihteessa on hyvä rauhoittua ja kerätä voimia seuraavaan vuoteen. Ensi vuonna sitten taas uudella innolla uusien tehtävien ja ongelmien kimppuun. •

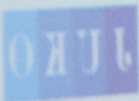
Hyvää ja rauhallista vuoden vaihdetta!

What is UKKO?

■ Negotiation organization for public sector professionals (in Akava) to negotiate general collective agreement for universities (Asumus)

Association of Finnish Independent Employers (Sivistystyönantajat)

Organizations in negotiations are:
- JHL - public and welfare sectors
- PAROLA - related employees

The chief shop steward Tiina Niklander spoke at the info session for early-stage researchers.

Info and discussion for early-stage researchers

Text and pictures: Tommi Kokkonen

On 8th of November, HUART organised an info and discussion event for early career researchers. The event was organised together with the Association of Doctoral Students at the University of Helsinki. HUART has previously organised somewhat similar events, dubbed HUART @teatime, but this time especially early stage researchers with or without working contract were the target audience. The chief shop steward Tiina Niklander gave a presentation about working contract related issues concentrating especially in the salary system and performance levels. MELA's Minna Isoksela-Valkola explained the social security and insurance system for grant recipients.

The event turned out to be rather popular, with over 60 people pre-registered. This demonstrates the demand for spreading information about trade union related issues as well as issues related to grant recipients. Indeed, some of the participants commented that they had previously received very little or no information of such things. However, grant recipients can seek relevant info from Flamma.

Salary system and collective agreements – must-reads for workers

After an introduction from HUART's Tapani Kaakurinen and Tommi Kokkonen, Tiina Niklander shared some basic information about workers' union and their duties as well as gave an in-depth presentation about the salary system. As it stands, the collective agreements^[1] regulate many terms and conditions of the working life such as working time, salary system, holidays and sick leaves. Therefore, the agreements, at least the most important parts, are a must-reads for employees. The agreements are made for several years at a time (the current one in the University sector ends in January 2018) between representative organisations. In the university sector, these are JUKO (of which Akava is a member) and Association of Finnish Independent Education Employers. The salary system with all its job-related and personal elements and levels is defined in the agreement.

Speaking Tiina Niklander. On the left Minna Isoksela-Valkola from Mela. Early-stage researchers listening.

1 The collective agreements are available in English via: http://www.sivistystyonantajat.fi/tyomarkkinat/tyohtosopimukset_kaannokset.html

Some of the basic aims of the salary system is to support the enhancement of staff skills and support the staff in seeking more demanding positions as well as provide incentive for a better staff performance. Consequently, there are different levels based on the job (colloquially: *vaati* in Finnish)—the more demanding the job, the more you get paid—as well personal performance (colloquially: *henki*). The levels are defined via evaluation process, which starts with an evaluation discussion between the employee and his or her supervisor. The department head or dean will then give his or her opinion. Consequently, an evaluation group will make a recommendation for the employer who will make the decision. For a successful evaluation, also all workers should familiarize themselves with the level descriptions. As Niklander pointed out, the evaluation is based on the job description, so it is important that the description is of good quality.

In the current system, the job related element has somewhat clear criteria, which more or less guarantees equal pay for doctoral candidates. Typically, doctoral candidate starts from level 2 and progresses to level 3 when he or she is about half way through the studies. With less than a year to go, candidates progress to level 4. One has to make sure that the YPJ form contains relevant info so that the progress can be evaluated. However, the criteria for personal levels are vaguer and there may be some differences across departments and units

Insurance for grant recipients

Minna Isoksela-Valkola from Farmer's Social Insurance Institution (Mela) gave an informative presentation about grant recipients' insurance. Mela handles the obligatory pension insurances of farmers, fishers and the like as well as grant recipients. The insurance is similar to employees' earnings related pension but handled by a different legislation and institution (by MELA, that is). The insurance is obligatory for grants received from Finland to a person covered by Finnish social security during the working period. For a typical grant, say 22 000 euros, one has to pay 3000 euros for the pension insurance, 2000 euros in tax (plus YLE tax 140 euros) and 450 euros for KELA social security. Isoksela-Valkola

emphasized that grant recipients have to apply for the insurance themselves. Also, MELA will monitor the payments.

The insurance consists of three parts: pension insurance, occupational accident insurance and group life insurance. As the name implies, pension insurance accrues old age and/or disability pension. Accident insurance covers injuries related to work as well as occupational diseases—it's important to notice that it is an accident insurance not a medical one. However, Mela pays a sickness allowance from the waiting days before the sickness allowance from KELA.

Worries over the current situation

In the pre-registration form, we asked participants about their opinions of the current situation for the early-stage researchers. Not surprisingly, many of those who answered held a bleak view of the current situation and the future. "Sad", "tough" and "worrying" were among the adjectives used in the descriptions. The financial situation and the difficulty of getting funded were understandably pointed out. Also, some saw a stark hierarchy between doctoral candidates, as some have the privilege of a university funded position either through a project or one of the University of Helsinki's doctoral schools. Some on the other hand have to survive on small, often sporadic grants or pursue their dreams of a doctoral degree while working full-time somewhere else. As grants are hard to come by, some asked for a comprehensive list of funders. As it happens Association of Doctoral Students at the University of Helsinki has an exhausting extensive list on their website^[1]. On top the difficulties in funding, certain faculties demand fees from grant recipients in exchange for office space (more on this in the 3/2016 issue of HUART newsletter). •

¹ <http://blogs.helsinki.fi/phd-association/links/>

Hämärät tekijänoikeudet — mitkä ovat yliopistolaisen tekijänoikeudet?

Tekijänoikeussäännöt ovat epäselviä monille meistä.
Mitä niiden piiriin kuuluu ja mitä ei? Selvitimme
perusasiat yliopistolaisten tekijänoikeuksista.

Teksti: Antti E. P. Lehtinen

Yliopistolaisten tekijänoikeusasiat nostattivat viime keväänä runsaasti keskustelua. Tällöin Sivistystyönantajat ehdotti yliopistojen työ sopimukseen lauseketta, jonka mukaan työntekijöiden työsuhteen aikana tekemien teosten tekijänoikeudet siirtyisivät työnantajille. Kriitikissä lauseke nähtiin ongelmallisena, sillä sen nojalla työnantajalle olisi esimerkiksi siirtynyt oikeus muunnella jälkikäteen tutkimustuloksia. Sittenkin keskustelu on laantunut, eikä Helsingin yliopisto ole ainakaan toistaiseksi ryhtynyt toimiin asian tiimoilta.

Mutta mitä tekijänoikeus oikeastaan tarkoittaa? Lähtökohtaisesti se tarkoittaa sitä, että tekijällä on yksinoikeus luomaansa teokseen ja hän saa halutesaan kieltää muita käyttämästä teosta. Lisäksi tekijä on oikeutettu korvaukseen, jos joku käyttää teosta luvatta.

Tekijänoikeudet kuuluvat aina teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Tekijöitä voi myös olla enemmän kuin yksi. Sen sijaan esimerkiksi avustajat, työnantaja tai työn tilaaja eivät ole tekijöitä. Opettajien on kuitenkin tärkeää huomioida, että opetuksen yhteydessä voi syntyä materiaalia, jonka tekijänoikeus on opiskelijalla.

Tekijänoikeudet voidaan jakaa taloudellisiin ja

moraalisiin oikeuksiin. Edellinen kattaa oikeuden valmistaa haluttu kappalemäärä teoksia, teoksen julkaisu-oikeuden eli mahdollisuuden päättää, koska teos on julkaisuvalmis sekä oikeuden jälleenmyyntikorvaukseen teoksen osalta. Jälkimmäinen sisältää muun muassa isyysoikeuden, jonka mukaan teoksen alkuperäinen tekijä on mainittava teoksen yhteydessä.

Kaikki yliopistolaisten tuottamat teokset eivät automaattisesti kuulu tekijänoikeuksien piiriin. Pääsääntönä on, että mikä tahansa itsenäinen ja omaperäinen teos voi nauttia tekijänoikeussuojaa, kunhan se ylittää ns. teoskynnyksen. Ongelmana tässä on, että teoskynnykselle on hankalaa määritellä selkeitä kriteerejä. Vähiten tulkintakysymyksiä liittyy erilaisiin teksteihin. On selvää, että kaikki tieteelliset tekstit nauttivat tekijänoikeussuojaa.

Sen sijaan esimerkiksi luentokalvot ja opetusmateriaalit ovat harmaalla alueella. On epäselvää, ovatko ne niin itsenäisiä ja omaperäisiä, että teoskynnys ylittyy. Asia riippuu pitkälti siitä, onko niissä kyllin omaa tuotosta.

Myös tutkimussuunnitelmat kuuluvat harmaalle alueelle. Jos on kyse hyvin strukturoidusta suunnitelmasta, jossa on vastattu ranskalaisin viivoin ennakkoon esitettyihin kysymyksiin, ollaan huomattavas-

Jotkut väitöskirjan tekijät ovat luovuttaneet kustantajalle kaikki oikeudet artikkeliin, minkä jälkeen on havaittu, että tekijällä ei ole enää oikeutta julkaista tekstiä osana väitöskirjaansa.

ti kauempana teoskynnyksen ylittymisestä kuin sanotaan vaikkapa 10 sivuisen vapaammin kirjoitetun suunnitelman yhteydessä.

Tekijänoikeudet voivat siirtyä osittain tai kokonaan työnantajalle tai muulle toiselle osapuolelle ainoastaan sopimuksella tai lainsäädännöllä. Osittaisluovutuksessa tekijä antaa vain osan oikeuksistaan toiselle osapuolelle esimerkiksi käyttöoikeussopimuksella. Kokonaisluovutus puolestaan tarkoittaa, että tekijä antaa tai myy kaikki taloudelliset oikeutensa teokseen toiselle osapuolelle.

Jos tekijä luovuttaa tekijänoikeutensa jollekin toiselle, luovutuksensaaja ei ole ilman sopimusta oikeutettu muuttamaan teosta tai luovuttamaan sitä kolmannelle osapuolelle. Pienten teknisten muutosten, kuten esimerkiksi kieliasun tarkastuksen, teko on kuitenkin sallittua.

Artikkeliväitöskirjan tekijöiden kannattaa olla tarkkana sopiessaan väitöskirjaan tulevien artikkelien julkaisusta. Jotkut väitöskirjan tekijät ovat luovuttaneet kustantajalle kaikki oikeudet artikkeliin, minkä jälkeen on havaittu, että tekijällä ei ole enää oikeutta julkaista tekstiä osana väitöskirjaansa. Tällöin julkaisuoikeuksia on jopa jouduttu ostamaan takaisin kustantajalta.

Työsuhdetekijänoikeutta ei ole toistaiseksi tietokoneohjelmia lukuun ottamatta määritelty laissa. Niinpä työnantajalle ainoa tapa saada tekijänoikeudet itselleen on sopia asiasta työntekijöiden kanssa joko työehtosopimuksessa, työsopimuksissa tai erillisillä sopimuksilla. Lisäksi on mahdollista, että oikeudet siirtyvät työnantajalle hiljaisella sopimuksella eli alan vallitsevan käytännön mukaan.

Jos työntekijä ja työnantaja eivät ole sopineet tekijänoikeuksien siirtymisestä työnantajalle, normaalikäyttöä sääntö on voimassa. Sen mukaan työnantajalla on oikeus käyttää työntekijän teoksia normaalin toimintansa edellyttämässä laajuudessa. Tämä antaa työnantajalla on mahdollisuuden hyödyntää työntekijän työntekovelvoitteen nojalla tekemiä teoksia. On huomattava, että työntekijän työvelvoitteen ulko-

puolella luomat teokset jäävät normaalikäyttöä sääntöön ulkopuolelle.

Oppimateriaalien tekijänoikeudet ovat lähtökohdaisesti opettajalla teosten ja valokuvien osalta. Voidaan kuitenkin pohtia, onko työnantajalla oikeus käyttää teoksia rajallisesti normaalikäyttöä sääntöön perusteella, jos käyttöoikeuksista ei ole erikseen sovittu. Ongelmana asiassa on opettajan työntekovelvoitteen määrittelemisen. Asiaa monimutkaistaa se, että opettajia ei yleensä ole palkattu tuottamaan oppimateriaalia vaan opettamaan. Toisaalta voidaan pohtia, vaatiiko laadukas opetus oppimateriaalin tuottamista. Mahdollisessa riitatilanteessa työntekijän nimikkeellä ja työtehtävillä voi olla merkitystä asian ratkaisun kannalta. Esimerkiksi tutkija ei ole pääsääntöisesti opettaja toisin kuin vaikkapa Kielikeskuksen kielenopettaja.

Joka tapauksessa normaalikäyttöä sääntöön soveltaminen ei poista tekijänoikeutta. Näinä taloudellisesti tiukkoina aikoina työnantaja voi vaatia oppimateriaalin tuottamista, mikä ei kuitenkaan tarkoita, että oppimateriaalin tuottaminen olisi työntekijän pääasiallinen työtehtävä, ellei siitä ole erikseen sovittu.

Digitalisoituminen on monipuolistanut oppimateriaaleja koskevia tekijänoikeuskysymyksiä. Digitaalineistot ovat helposti kopioitavissa ja uudelleenkäytettävissä. Niiden osalta olisikin tärkeää sopia käytännöistä työntekijöiden ja työnantajien välillä.

Teksti perustuu 28.11.2016 järjestettyyn Tekijänoikeus yliopistojen työsuhteissa -seminaarin Marcus Norrgårdin ja Katariina Sorvarin esityksiin. Tieteentekijöiden liitto järjesti seminaarin yhdessä Sivistystyönantajien, Professoriliiton ja IPR University Centerin kanssa.

Seminaarin informatiiviset kalvot löytyvät osoitteesta: http://www.iprinfo.com/koulutus/tulevaa-koulutusta/tapahtumat/fi_FI/tekijanoikeus_tyo-suhteessa/.

HY:n lakimies on koonnut paketin yliopistolaisen tekijänoikeusasioista: <http://blogs.helsinki.fi/tekijanoikeudet-opetuksessa/> •

The subscription fees of academic journals are getting out of hand —sign a petition!

Text: Tommi Kokkonen

The fees universities pay for subscriptions to academic journals have been constantly rising with big publishers getting big profit margins (Elsevier's profit margin was 37% in 2015). At the same time, university funding has been cut. Consequently, Helsinki University Library has been forced to end the subscription to numerous journals and databases. Moreover, making huge profits on publicly funded research creates a paradoxical situation where the society first pays for the research (salaries, infrastructure etc.) and then pays to get access to the articles, which the publisher has gotten for free (and, typically, receives full copyrights). On top of that, much of the editing and reviewing work

is done voluntarily by academics. We have created a situation where the big publishers are reaping the benefits of our dependence on them.

A petition is out, which calls for more reasonable prices. According to the petition, negotiations between FinElib consortium, which represents Finnish scientific community, and international scientific publishers over subscription conditions are ongoing. Moreover, the negotiations have been extremely difficult and if the resolution is not reached “thousands of essential journals will at once become unavailable to the Finnish scientific community”. The deadline for the negotiations is 31st of December. HUART suggests that everyone signs the petition. •

The petition is available through
www.tiedonhinta.fi

Vuosi 2017 on HYTin 50-vuotisjuhlavuosi. Juhlavuonna HYT maksaa jäsentensä yliopistoliikunnan Unisportin kausikortin kokonaan.

Katso lisätietoja: <http://www.helsinki.fi/jarj/hyt/jasenyys/muutedut.html>

Next year HUART celebrates its 50 years anniversary. As a gift to its members HUART will provide the all-day training card for 12 months to Unisport.

Check out more details on our web pages: <http://www.helsinki.fi/jarj/hyt/eng/membership/other.html>

Palautusosoite:
Helsingin yliopiston tieteenekijät
PL 53 (Fabianinkatu 28)
00014 Helsingin yliopisto

Hyvää joulua! God jul!

Merry Christmas! Frohe

Weihnachten! Joyeux Noël!

Feliz Navidad! С рождеством!

Rõõmsaid jõulupühi! Καλά

Χριστούγεννα! Glædelig jul!

Wesołych Świąt! Kellemes

karácsonyi ünnepeket! Vrolijk

Kerstfeest! Bom Natal!

Wesołych Świąt! Buon

